

KARAKTERIZACIJA V ROMANIH *PLAMENICE IN SOLZE* TER *ŽENSKA FRANCOSKEGA POROČNIKA*

Subjekti v postmodernističnih pripovedih so izredno variabilni in čeprav ne obstaja enotna definicija, ki bi opredelila njihove značilnosti, Aleid Fokemma ponuja izhodišča za njihovo določitev. Članek se ukvarja z vprašanji karakterizacije v postmodernistični literaturi in ponuja primerjavo romana Andreja Blatnika *Plamenice in solze* ter romana Johna Fowlesa *Ženska francoskega poročnika* kot izhodišče za uvid v značilnosti literarne osebe v slovenskem postmodernizmu.

Ključne besede: postmodernizem, postmodernistični subjekt, stereotipi, Andrej Blatnik, John Fowles

1 Uvod: O problemu literarne osebe v postmodernizmu

Brezglobinskost, slabljenje zgodovinskosti, jezikovne igre in pluralizem resnic, ideje o smrti Boga so samo nekatere lastnosti, ki jih pripisujejo postmodernističnemu pisanju kot odgovoru na stanje kulture od konca 19. stoletja naprej. Posameznik v tej kulturi prevzema vlogo vozlišča v pretoku informacij, vpleten je v jezikovne igre, postane tisti, ki implicira pluralizem resnic. Zato tudi literarna oseba ne prevzema več vloge nosilca pripovedi, jezik predstavlja samega sebe, postmodernistična pripoved pa se tako realizira kot estetska igra. Če se, kot navaja Virk (2000: 26–31), pod vprašaj postavlja obstoj literarne osebe in njene izkušnje, kakšna je potem vloga literarne osebe v navidezni prezenci ustvarjene literarne resničnosti? Vzporedne literarne resničnosti predstavljajo ontološki problem postmodernistične literature ter njeno osnovno podlago (Virk 2000: 15–25). Iz ontološke mnogoterosti postmodernizma izhaja tudi zasnovanost postmodernističnih likov. Aleid Fokkema je v svojem delu *Postmodern Characters: A Study of Characterization in British and American*

Postmodern Fiction ugotovila, da so liki v postmodernističnih romanih pogosto definirani na ravni biološkega (izvor lika), socialnega (družbeni položaj lika) in psihološkega (odzivi lika na okolje, ostale literarne like) koda, hkrati pa da je zanje značilno nedefinirano gibanje v nedefinirani družbi. Postmodernistični literarni lik tako prevzema težko razumljive in spremenljive vloge, hkrati pa lahko ima natančno definirane korenine (Fokkema 1991: 182). Zaradi tega Fokkema govori o dvojni naravi literarnih likov v postmodernističnih romanih. V pričujočem članku izhajam iz nove vloge literarnega lika, kot mu jo narekuje postmodernizem. Literarni lik v postmodernizmu postane soustvarjalec navidezne romaneskne resničnosti in je ustvarjen po principu nepredvidljivosti. To pomeni, da kljub podatkom, ki jih o njem predstavlja pripovedovalec, kot bralci ne moremo predvideti njegovih dejanj in vedenja. Analize likov v postmodernističnih romanih kažejo nekaj njihovih skupnih značilnosti, kot so mehčanje, brezsrediščnost, breztemeljnost in metafizični nihilizem, ki se izražajo kot nestabilnost lika, vdanost v usodo, neaktivnost. Zaradi dvojne narave likov pa so v postmodernističnih romanih prepoznavni tudi kodi, ki like biološko, sociološko in psihološko definirajo. V članku izpostavljam ponavljajoče se lastnosti moških in ženskih likov, ki izrisujejo stereotipno prikazane spolne vloge. Osrednji namen članka je s primerjavo karakterizacije v romanih *Ženska francoskega poročnika* Johna Fowlesa (1969) ter *Plamenice in solze* (1987) Andreja Blatnika potrditi tezo o dvojni naravi postmodernističnih likov. Izbiro romanov je narekovalo dejstvo, da oba v svojih okoljih veljata za tipični deli postmodernizma.

2 Teorija postmodernističnega subjekta

Fokkema v britanskih postmodernističnih romanih, nastalih po letu 1980, opaza, da v ospredje ne postavljajo več fikijskih konvencij. Pomembno vlogo v pripovedi prevzame lik, ki teži k izražanju sebe, svojih misli, sanj, čustev, psiholoških motivacij. Tak lik je vpet v različna razmerja moči, kar se izkazuje v njegovi nezmožnosti nadzorovati svoj pripovedni glas ali umetniški talent, nasprotni spol, zgodovinske dogodke. Napor postmodernističnega lika, da bi obvladal sebe in druge, je neskončen (Fokkema 1991: 183–185).

Trije tipi postmodernističnega lika, povzeti po Aleid Fokkema, so: skrajno metafikijski (lebdeči, nedoločljiv, njegove karakteristike se spreminjajo), realistični (definiran izvor) in mejni (med metafikijskim in realističnim). Najbolj značilen postmodernistični lik je mejni, njegove misli in čustva so jasno izražena, opis pa temelji na biološkem, sociološkem in deskriptivnem kodu. Mejni lik zavzema nedoločljiv položaj med realističnim in metafikijskim (Fokkema 1991: 186, 187). Dvojna narava postmodernističnega lika, definiranega, a hkrati ujetega v nestabilnost in nepredvidljivost, predstavlja koncept človeške kulture, postmodernistična fikcija pa z ustvarjanjem takšnih likov in zgodb prevzema osrednjo vlogo v literarni refleksiji sodobnega življenja (Fokkema 1991: 188–190).

Kot opozarja Fokkema, se za označevanje likov uporabljajo različni kodi, tj. v glavnem ustaljeni načini predstavljanja (Fokkema 1991: 74). Biološki kod definira telo, potomstvo in izvor lika. Na ravni socialnega koda je za postmodernistične like značilno, da sta njihovo delo in socialni položaj lahko jasno definirana. Iz psihološkega koda izhaja, da nam pripovedovalec omogoča dostop do hotenj, misli, čustev, poželenj in znanj literarne osebe. Pomemben element pri snovanju postmodernistične literarne osebe je jezik oz. govor. Govor je pri postmodernističnem liku povezan z njegovo močjo v družbi, saj določa njegov družbeni položaj (Fokkema 1991: 166–180).

Z analizo dveh postmodernističnih romanov, predstavnikov slovenskega in britanskega postmodernizma, želim prikazati, da literarne osebe v njih izkazujejo značilnosti postmodernističnih mejnih likov. Pri tem bom posebej pozorna na stereotipne lastnosti literarnih oseb, saj želim pokazati, da imajo stereotipi pomembno vlogo pri vzpostavljanju dvojne narave postmodernističnih likov.

3 Woynovski in Charles kot primera Blatnikove in Fowlesove postmodernistične literarne osebe

Zgodbo o Woynovskem v romanu *Plamenice in solze* nam pripoveduje pripovedovalec, ki se v pripoved vključuje v več vlogah: kot pisec poglavja, urednik, zbiralec materialov, avtor učbenika (Uršič 2000: 75). Od nezanesljivega pripovedovalca lahko izvemo legendo o Konstantinu Woynovskem, osebi, ki obstaja na osnovi številnih predloženih dokazov, hkrati pa je utemeljena na dvomu v njen obstoj. Že na samem začetku se torej srečamo z dvojno naravo, ki jo izkazuje Konstantin Woynovski.

Blatnikov osrednji literarni lik opozarja na dejstvo, da je sam po sebi paradoks. Slednje lahko bralec razbere iz razpravljanja o pisanju literature, posledično ustvarjanju literarnih oseb, ki bralcu sporoča, da je besedilo zgodba, ki z resničnostjo nima prav nobene zveze, v njej pa da nastopa junak, »ki se kakor slabo pokopano truplo pojavi zdaj izza tega, zdaj izza drugega gossipa, govoric, čenče, in zdaj, nazadnje, o njem spregovarja celo tiskana beseda« (Blatnik 2004: 9).

Negotovost in spremenljivost, ki sta stalnici postmodernističnih likov, sta izraziti tudi pri Blatnikovem liku. Woynovski se nenehno sprehaja iz ene v drugo resničnost, s tem enkrat obstaja, drugič pa morda ne, na njegova prehajanja pa je bralec tudi opozorjen, saj bi, kot pravi Blatnik, lahko ljudje, »če bi bilo na voljo vsaj nekaj dokazov, da je Woynovski res živ« (Blatnik 2004: 9), lahko celo verjeli vanj.

Blatnik zgodbo Woynovskega gradi na dvomu v njegovo eksistenco, toda hkrati nam predstavi njegove fiziološke lastnosti, kot so bledičnost, mozoljavost, suhost. O njegovem biološkem izvoru izvemo zelo malo, pri čemer smo takoj opozorjeni, da podatki niso zanesljivi. Slednje po A. Fokkema predstavlja postmodernistično kršitev biološkega koda (Fokkema 1991: 75). Tudi socialni kod oz. prikaz družbenega položaja Woynovskega je zasnovan na možnosti, da lik ne obstaja oz. je nezanesljiv.

Woynovskega v socialnem smislu definira dejstvo, da je preganjan. Bralec je sicer seznanjen z njegovo preteklostjo, ki priča o tem, kako se je v preteklosti preživljal, a sedanji položaj lika je nezanesljiv. Nestabilnost se izraža tudi na psihološki ravni, saj misli, občutja lika nenehno begajo, bralcu pa dajejo občutek, da je Woynovski nepredvidljiv. Dvom v Woynovskega je v romanu nastavljen kot pogoj, da uvidimo relativnost fikcijske resnice, katere nosilec naj bi bil lik. Dvom v njegov obstoj posledično pomeni tudi dvom v obstoj zgodbe. Woynovski je sicer predstavljen kot vsakdanji človek, marljiv študent, ne preveč privlačen za nasprotni spol, a nevpadljiv in nemoteč za okolico. Pri Woynovskem lahko govorimo o mejnem liku, ki ga Fokkema definira kot stičišče lebdečega in realističnega jaza. Na eni strani prinaša Woynovski kot lik značilnosti, ki odražajo stvarnost (lastnosti telesa, podatki o izobrazbi), njegovo negotovo in spremenljivo vedenje pa izražata Woynovskega kot nedoločljivega, brez izvora, potencialno neobstoječega.

Dvojno naravo Woynovskega – študent in ubežnik, ki morda obstaja – dopolnjuje vpetost subjekta v neskončne boje, ki jih bije. Njegov najizrazitejši konflikt je konflikt z Uradno linijo, Novo inkvizicijo, pred katero ne beži, kljub temu da ga ta preganja. Pregon se začne zaradi (kot je bralec opozorjen) navideznega pobega Woynovskega, ki je izmišljen zato, da lahko o Woynovskem govori tiskana beseda, torej zato, da se zgodba lahko začne in da se lahko z zgodbo začne tudi obstoj Woynovskega. Boj Woynovskega z Novo inkvizicijo zato nima posebne vloge v zgodbi, ampak je pogoj, ki ga potrebujemo, da lahko Woynovski kot postmodernistični lik eksistira. Vsebinski boj Woynovski kot postmodernistični subjekt bije z nasprotnim spolom, z ženskami, pri katerih ni priljubljen, na kar v romanu nakazuje že kar na groteskni način opisani prizor plesa Woynovskega z žensko. Woynovskega ženske iz njegovega študentskega obdobja opisujejo kot mirnega, vase zaprtega, kot nekoga, za katerega so se vedno spraševale, ali ima kaj med nogami. Boj Woynovskega z nasprotnim spolom bi lahko v romanu opredelili celo kot eno izmed rdečih niti romana, saj so vse vloge Woynovskega opredeljene prav z njegovimi odnosi z ženskami. Če je Woynovski na začetku zgodbe v boju z nasprotnim spolom v podrejeni vlogi, čudežni predmet poskrbi, da ne ostane tako. Woynovski namreč pridobi seksualno moč nad nasprotnim spolom, postane seksualni subjekt, ki se mu ni moč upreti. Žrtev nove vloge Woynovskega je stereotipno grajen lik Svetlane Alilujeve, prikazane kot ženske v poznih tridesetih, sicer inšpektorice, ki kot vsaka ženska, narejena za v kuhinjo in posteljo, ob poželjivem Woynovskem pozabi na um in se prepusti samo čustvom.

Tudi Fowlesov moški lik Charles, paleontolog, zagrizen darvinist, ki na Lyme Bayu odkriva fosile, je zanimiv za ženske, čeprav podobno kot za Woynovskega tudi zanj velja, da razloga za vnetost žensk ni. Bil je »ravno tako pretirano oblečen in preveč opremljen« (Fowles 2004: 43) in »v bistvu ni bil lahkoživ mlad mož« (Fowles 2004: 17), kot bi se od njega pričakovalo v viktorijanski družbi, »ko je bila ženska nedotakljiva, ko si lahko samo za nekaj funtov kupil trinajstletno deklico – celo za nekaj šilingov, če si jo hotel le za uro ali dve« (Fowles 2004: 219).

Tudi v romanu *Ženska francoskega poročnika* nas pripovedovalec opozarja na možnost izmišljenosti lika, na možnost njegovega neobstoja:

Ne vem. Zgodba, ki jo pripovedujem, je čista izmišljija. Osebe, ki jih ustvarjam, nikoli niso živele drugje kot v moji glavi. Če sem se do zdaj delal, kot da poznam njihova srca in najbolj skrite misli, je tako samo, ker se držim ob času moje zgodbe obče sprejetega načina pisanja (tako sem prevzel tudi nekaj tedanjega besedišča in »izraza«): da sedi pisatelj na desnici boga Očeta. Morda ne ve vsega, skuša pa prepričati, da je vseveden. Toda živim v času Alaina Robbe-Grilleta in Rolanda Barthesa; če naj bo tole roman, potem ne more biti roman v sodobnem smislu besede. Zato morda pišem svoj življenjepis, prenesen v druge čase; morda sem preoblečen v Charlesa. (Fowles 2004: 82.)

Kot pri Woynovskem gre tudi pri Charlesu za mejni lik, o izvoru katerega izvemo sicer manj kot o izvoru Woynovskega, a dovolj, da si bralec lahko oriše Charlesovo podobo. Na osnovi telesnih lastnosti in družbenega položaja bi o Charlesu lahko govorili kot o realističnem liku, toda ta oznaka je zanj neprimerna zaradi opozoril na njegovo fiktivnost. Charles v zgodbo vstopa kot razumen moški, ki se pod vplivom okolja in žensk, s katerimi bije osnovne boje, spremeni v čustveno razvalino. Metafikijski postopki povzročijo dvom v obstoj literarne osebe, ki jo spoznamo na osnovi pripisanih telesnih značilnosti in družbenega položaja.

Zasnovi Woynovskega in Charlesa imata mnogo skupnega. Sicer bolj ali manj jasno telesno in družbeno definirana moška literarna lika, vpeta v boje s svetom, z nasprotnim spolom, nepredvidljivo spreminjata svojo naravo, kar bralcu daje občutek, da kot taka, kot ju spoznamo, ne obstajata. Z nepredvidljivim in nestabilnim ravnanjem izražata dvojno naravo, ki ju definira kot postmodernistična lika. Gre za lika dvojne narave, ki izhaja iz razpetosti med realističnim in metafikijskim tipom postmodernističnega subjekta. Obema likoma je sicer omogočena zmaga v konfliktih s svetom. Kot je značilno za postmodernizem, oba romana omogočata odprt konec, v okviru katerega lahko osrednja lika zmagata nad nasprotnim spolom in nad samim seboj.

4 Stereotipi in ženski liki v Fowlesovem in Blatnikovem romanu

Z osredotočenostjo na ženske like v Fowlesovem romanu *Ženska francoskega poročnika* (1969) lahko govorimo o namerni stereotipizaciji osrednjih žensk v romanu. Zagotovo je eden od ciljev stereotipnosti oblikovanje parodije pristnega viktorijanskega romana. Ženske so v Fowlesovem romanu zasnovane v tipični viktorijanski podobi, nastopajo v različnih socialnih okoljih, igrajo njim primerne vloge, pripisane pa so jim tudi ustrezne lastnosti. V prvi vrsti so prikazane kot nedolžni ideal, ki kasneje pokaže svoje poznavanje trikov za zavajanje moških. Ženska preračunljivost in pretkanost nemalokrat povzročita zmedenost moškega. Nedolžnost ženskih likov je povezana z že skoraj božansko lepoto, saj so v romanu označene kot »premili, najslajši angeli ali kot izredno ljubeznive lepoticice« (Fowles 2004: 194). K njihovi idealnosti poleg lepote doprinaša tudi inteligentnost, lastnost,

pogosteje pripisana moškimi in samo tistim ženskam, ki pripadajo »čistemu in posvečenemu spolu« (Fowles 2004: 194). V viktorijanskem času so imeli moški sicer dobra izdelana tudi fizični model takega ideala – »dolge kite, deviška alabastna golota, rep morske deklce ob Odiseju z obrazom, sprejemljivim v najboljšem klubu« (Fowles 2004: 119). Stereotipno je bila vloga takšnega lepotnega ideala prav ta, da ženska moškega očara le z lepoto. Lepota je sicer pogosto poetično opevana, a zaznamovana tudi z zapeljivostjo, pohotnostjo, pokornostjo moškimi, voljnostjo, ukročenostjo. V partnerskem odnosu se ženske v Fowlesovem romanu pogosto znajdejo v vlogi ljubice, ljubimke, njihova naloga je, da »sedijo kot artikli v trgovini, kamor bi hodili moški, jih vrteli, otipavali, češ tale ali ona – ta mi je všeč« (Fowles 2004: 325). Ženska privlačnost je tako nekaj, kar žensko definira, saj se vsa njena dejanja interpretirajo preko privlačnosti – žensko prehranjevanje, spanje, izzivalna polt, nedolžen in koketen nasmeh. V vlogi ljubimke smejo ženske nastopati zgolj v odnosu s svojim izbrancem, saj se ženska nezvestoba ne tolerira. Ženska vrednost je v romanu *Ženska francoskega poročnika* omejena na izgled. Poleg tega je ženska moškemu podrejena. Plašne, zadržane, pod težo greha, ki ga morda sploh ni, morajo biti na uslugo svojemu moškemu. V vlogo podredljive polovice moško-ženskega odnosa ženske sili njihova fizična šibkost, pa tudi čustvena, saj naj bi ženske ne premogle tako močnih čustev kot moški. Če je pravi moški lahko jezen, lahko žensko doleti le jezica. Kot pomembna stereotipna lastnost v Fowlesovem romanu izstopa tudi pojmovanje žensk kot nestabilnih. Ženske so tiste, ki jih pogosto bremenijo napadi potrnosti, njihova mladost pa je kriva, da so naivne. Njihovo naivnost dopolnjuje stereotipna iznajdljivost, obvladovanje številnih trikov, s katerimi lažje posegajo v moški svet, ga spreminjajo in uničujejo. Ženske so v romanu stereotipne materialistke, usmerjene zgolj v dosego zastavljenega cilja, največkrat darila v obliki oblačil. V romanu *Ženska francoskega poročnika* pa je moč zaslediti še eno pogosto lastnost žensk, pobožnost. A ta pobožnost nakazuje zlaganost ženskega sveta, saj je vsa pobožnost v romanu zgolj navidezna in spodbuja dvom tudi v vse ostale lastnosti žensk. Slednje se v romanu pojavljajo v stereotipnih ženskih vlogah, kot so prostitutke, služkinje, guvernante, vzgojiteljice, kmetice.

Z ozirom na prezentacijo ženskih likov lahko tudi v Blatnikovem romanu govorimo o stereotipizaciji spolov. Osrednja ženska v romanu je Svetlana Alilujeva, ženska poznih tridesetih let, oblečena v modne kričave vzorce, ki nosi veličastna očala. Njen videz sicer daje vtis, da je le ena izmed mnogih, a nase opozori s svojimi novimi dokumenti, ki nakazujejo, da prevzema novo vlogo. Ta vloga je poklicna vloga inšpektorice, izbrana nenaključno, saj gre za stereotipno gledano moški poklic, ki ga ženska po stereotipnem prepričanju moških ne zmore opravljati.

Blatnik Svetlano Alilujevo, sicer žensko z jasnimi cilji, ki se pojavlja v različnih socialnih okoljih, postavi v moški poklic, za katerega naj bi bilo jasno, da ga ne bo zmogla opravljati. V tem poklicu Svetlana prevzema različne vloge: postane pogumna inšpektorica, ki prevzema pomembno nalogo med svojimi kolegi, z zavedanjem, da je to nalogo dobila le zato, ker nadrejeni vedo, da lahko Woynovskega omrežijo z ženskimi čari; je ženska, ki ob očarljivem moškem pozabi na svojo nalogo in

kloni želji po moškem; in navsezadnje ženska, ki nestabilno zaključi svojo kariero in življenje. Ponovno lahko opazujemo prikaz ženskega spola kot nečesa, kar obstaja in ima vlogo zaradi lepote, privlačnosti, nedolžnosti, ne pa zaradi poklicne sposobnosti. Svojo nalogo Svetlana dobi tudi zato, ker obvlada trike ženskega sveta, kot so preračunljivost, zapeljivost in izkoriščanje moškega sveta. A situacija izkoriščanja ženske lepote je pri Blatniku parodična, saj je Woynovski, ki ga opisuje kot za ženski spol neprivlačnega, tisti, ki Svetlano očara do te mere, da pozabi na nalogo. Blatnik na tem mestu ženskam pripisuje tudi naivnost, nezmožnost upiranja pohoti in nestabilnost. Ženskost Svetlane Alilujeve je kaznovana, saj zaradi vseh ženskih lastnosti, zaradi katerih je izgradila svojo kariero, Svetlana na koncu tudi potone. Njena nerazsodnost in nestabilnost jo vodita v samomor. Na tem mestu pa postane le eden od drobcev pomembnejše zgodbe o Woynovskem, ki je sama po sebi parodija.

Analiza ženskih likov v romanih *Ženska francoskega poročnika* Johna Fowlesa in *Plamenice in solze* Andreja Blatnika izkazuje, da so stereotipi z namenom parodiranja vgrajeni v oba romana. V obeh romanah gradnja likov s pomočjo stereotipov omogoča prikaz bralcu znanega sveta, v katerem poteka boj za prevlado moških nad ženskami. S parodiranjem stereotipnih spolnih lastnosti oba pisatelja ustvarjata na videz realistične osebe, z metafizijskimi opozorili na njihovo zgolj literarno naravo pa dosežeta učinek dvojnosti, zaradi katerega lahko osebe označimo kot mejne like.

5 Sklep

Postmodernistična literatura temelji na vzporednih literarnih resničnostih, iz česar izhaja tudi zasnova postmodernističnih likov. V članku potrjujem tezo, da so za postmodernizem značilni mejni liki, ob tem pa opozarjam na vlogo stereotipov pri izdelavi dvojne narave mejnih likov. Z analizo dveh romanov, in sicer *Ženska francoskega poročnika* (1969) Johna Fowlesa ter *Plamenice in solze* (2005) Andreja Blatnika ponujam uvid v podobno zasnovo literarnih oseb v slovenskem in britanskem postmodernizmu.

Nova vloga literarne osebe, ki izhaja iz vzporednih literarnih resničnosti, temelji na dvojni naravi lika. Ta je v postmodernističnih romanih na eni strani definiran s pomočjo kodov ali ustaljenih načinov predstavljanja, na drugi pa se nedefinirano giblje v nedefinirani družbi. Bralec se tako po eni strani seznanja s telesnimi značilnostmi lika, z njegovim družbenim položajem, njegovimi hotenji, željami, po drugi strani pa z nepredvidljivim vedenjem lika ter avtorefleksivnimi komentarji pripovedovalca, ki opozarjajo na možnost neobstoja tega lika. Na osnovi analize dveh postmodernističnih romanov potrjujem tezo, da so liki v obeh obravnavanih romanih mejni, kar pomeni, da nihajo med metafizijskim in realističnim prikazom.

V uvodnem delu romana *Ženska francoskega poročnika* spoznamo Charlesa, zagrizenega darvinista, ki je predan svojemu raziskovalnemu delu, slednje mu

predstavlja osrednjo dejavnost v njegovem življenju. Osrednji moški lik Fowlesovega romana je jasno definiran tudi v telesnem smislu, saj o njem izvemo, da je privlačen za ženske, in sicer z vsemi svojimi lastnostmi, ki so skladne z lepotnim idealom viktorijanskega moškega. Njegovo psihološko vedenje je nezanesljivo, podobno kot pri Woynovskem v romanu *Plamenice in solze*. Charles najbolj nezanesljivo ravna v konfliktih z ženskami, kjer so njegova vedenja nepričakovana, spremenljiva in nedorečena. Charlesova celostna podoba v romanu niha med realističnim prikazom, utemeljenim na kodih, ki ga definirajo, in metafikcijskim prikazom, utemeljenim na njegovi nedoločljivosti, spremenljivosti in nestabilnosti. Charles je na osnovi analize mejni postmodernistični lik.

Zasnova osrednje literarne osebe v Blatnikovem romanu kaže, da ta sploh ne bi obstajala, če o njej ne bi obstajali pisni viri, ki so nastali na osnovi njenega preganjanja, to pa je nujno samo zato, da oseba lahko obstaja. Woynovskega na osnovi vseh pisnih virov spoznamo telesno, psihološko in družbeno, a nas avtorefleksivni komentar nenehoma opozarja, da obstaja možnost, da Woynovskega ni. Skozi celotno zgodbo je Woynovski mejni lik, ki niha med metafikcijskim in realističnim tipom. Konflikt, zaradi katerega Woynovskega preganjajo, pa ni edini, ki omogoča njegov obstoj. Določa ga tudi boj z ženskim svetom, znotraj katerega se ponovno izkazuje njegova nestabilnost, saj Woynovskega spoznamo kot neprivlačnega za ženske, v odnosu s Svetlano Alilujevo pa postane zapeljivec, kateremu se ženska ne more odreči.

V članku pozornost usmerjam tudi k stereotipom, za katere ugotavljam, da imajo pomembno vlogo pri vzdrževanju in ustvarjanju dvojne narave postmodernističnega lika in njegove mejnosti. Stereotipizacija ženskih likov v obeh analiziranih romanih pripomore k vtisu resničnosti. Ženske so v obeh romanih prikazane kot lepe, zapeljive, pohotne, pokorne moškim in ukročene, zasedajo vloge ljubic, ljubink. Privlačnost definira ženske like v obeh romanih in Svetlana Alilujeva iz Blatnikovega romana prav zaradi privlačnosti doseže pomembno vlogo v življenju. Zaradi svojih ženskih čarov pride do vloge preiskovalke, kar je sicer vloga, rezervirana za moške. Kljub temu da gre za pomemben dosežek, kot ženska novi vlogi ni kos. Za njen neuspeh poskrbi moški (Woynovski), ki s tem, ko poskuša obvladati ženski lik, pridobi dvojno naravo, saj znotraj ljubezenskega odnosa deluje kot realistična oseba, način njegovega pobega iz ljubezenskega odnosa pa nakazuje, da obstaja zgolj kot literarni lik.

Literarna oseba se v postmodernističnih romanih izrisuje kot soustvarjalec navidezne romaneskne resničnosti, kar ji omogoča njena dvojna narava, ki jo ohranja s svojo mejnostjo med realističnim in metafikcijskim svetom. Analiza izbranih romanov to potrjuje in omogoča nadaljnje raziskave literarnih oseb v slovenskem postmodernističnem romanu. Na osnovi analize romanov pa lahko potrdim tudi tezo, da v konceptualizaciji dvojne narave postmodernističnih likov pomembno vlogo odigrajo stereotipi.

Vira

Blatnik, Andrej, 2005: *Plamenice in solze*. Ljubljana: DZS.

Fowles, John, 2004: *Ženska francoskega poročnika*. Ljubljana: Delo. Prev. Jaka Štular.

Literatura

Fokkema, Aleid, 1991: *Postmodern Characters. A Study of Characterization in British and American Postmodern Fiction*. Amsterdam: Rodopi.

Spasković, Nastja, 2016: *Ženski liki v romanih Mag, Zbiratelj in Ženska francoskega poročnika Johna Fowlesa z vidika postmodernizma*. Magistrsko delo. Maribor: Filozofska fakulteta.

Uršič, Julija, 2000: *Metamatika*. Ljubljana: LUD Literatura.

Virk, Tomo, 2000: *Strah pred naivnostjo*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura.